

 Waldorfska Šola Ljubljana

WALDORFSKA ŠOLA LJUBLJANA

PROGRAM

WALDORFSKA
GLASBENA ŠOLA

Ljubljana, julij 2006

*Človek, ki nima v sebi muzike,
ki ga ne gane sladkih zvokov sklad,
je zrel za izdajo, za razboj in hlimbo,
vzgibi duha so temni mu kot noč
in čustva so mu mračna kakor Ereb.
Nanj se zanesti ni –.*

*Beneški trgovec
(W. Shakespeare)*

UVOD

Waldorfska pedagogika in filozofija izhajata iz principa, da glasbena izobrazba velja za neločljivi in naravni del življenja človeške družbe. Glasbena vzgoja je del splošne izobrazbe, kot je to bilo v preteklosti in kakor velja danes za osnovna kulturna znanja, pisanje, branje in računanje. Waldorfski pedagogi vidijo svojo nalogo v tem, da tako v teoriji kot v praksi upoštevajo velik pomen, ki ga ima glasbena vzgoja za sodobnega človeka.

Waldorfska šola Ljubljana že v svojem ustanovitvenem aktu predvideva delovanje glasbene šole. Za vse waldorfske šole je značilno, da veliko učencev kaže interes za glasbeno izobraževanje, kar je na eni strani posledica tako zastavljenega kurikuluma in splošnega odnosa do glasbe, po drugi strani pa se v waldorfsko šolo vpisujejo tisti, ki imajo pozitiven odnos do glasbene vzgoje in izobraževanja. Veliko pozitivno korelacijo med vključenostjo v waldorfsko šolo in obiskovanjem glasbenih šol smo opazili na Waldorfski šoli Ljubljana že od vsega začetka delovanja zavoda, saj je bil v večini razredov procent učencev vpisanih v glasbene šole močno nad državnim poprečjem. V nekaterih razredih je bilo v glasbene šole vključenih od 40 do 50% učencev.

Vzgoja in izobraževanje v waldorfskih vrtcih, osnovnih in srednjih šolah temeljita na razumevanju otroka v njegovem telesnem, duševnem in duhovnem razvoju ter iz tega izhajajoči povezanosti s seboj in svetom okrog njega. Iz tega razumevanja izhajajo pedagoška načela, metode dela, organizacija pouka, izobraževanje učiteljev. V kurikulumu waldorfske osnovne in srednje šole imajo veliko vlogo vsi umetniški predmeti, še posebno pomembno mesto pa imata glasbena vzgoja in izobraževanje. Ker imajo waldorfske šole specifičen pristop do dela z učenci, kurikulum pa vključuje različne učne predmete in dejavnosti, ki pri učencih in dijakih razvijajo glasbene sposobnosti, je smiselno, da imajo učenci možnost enakega vzgojno-izobraževalnega pristopa tudi v glasbeni šoli.

V primerjavi z javno osnovno šolo je program waldorfske osnovne šole obsežnejši, zato waldorfski učenci preživijo v šoli v primerjavi z vrstniki več časa. Mnogi učenci prihajajo iz bolj oddaljenih krajev in so vezani na prevoz staršev, zato je v interesu učencev in staršev, da imajo možnost obiskovati glasbeno šolo v okviru waldorfske šole.

Vsekakor pa je primaren vzrok, zaradi katerega želijo starši in učenci waldorfsko glasbeno šolo, enotnost izhodišč in pristopa z delom v waldorfski osnovni šoli.

SPLOŠNI DEL

A SPLOŠNI DEL

Ime programa WALDORFSKA GLASBENA ŠOLA

1. Cilji in naloge izobraževalnega programa

Cilji in naloge waldorfske glasbene šole vključujejo splošne cilje in naloge glasbenih šol, kot so opredeljeni v 2. členu Zakona o glasbeni šoli, ter cilje in naloge, ki izhajajo iz načel waldorfske pedagogike.

Splošni cilji in naloge vzgoje in izobraževanje glasbene šole kot so opredeljeni v 2. členu Zakona o glasbenih šolah:

- Odkrivanje in razvijanje glasbene nadarjenosti.
- Sooblikovanje osebnosti in načrtno izboljševanje glasbene izobraženosti prebivalstva.
- Doseganje ustreznega znanja in pridobivanje izkušenj za začetek delovanja v ljubiteljskih instrumentalnih ansamblih, orkestrih in pevskih zborih.
- Pridobivanje znanja za nadaljnje glasbeno izobraževanje.
- Omogočanje umetniškega doživljanja in izražanja.
- Omogočanje osebnostnega razvoja učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zakonitostmi razvoja.
- Vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, izvirajoče iz evropske glasbene tradicije.
- Vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi.
- Skrb za prenos nacionalne in svetovne dediščine, ter spodbujanje nacionalne zavesti.
- Vzgajanje za multikulturno družbo, hkrati pa razvijanje in ohranjanje lastne kulturne in naravne dediščine.

Cilji in naloge waldorfske glasbene šole, ki izhajajo iz načel waldorfske pedagogike:

- Razvijanje občutka za lepoto.
- Spodbujanje skladnega razvoja posameznika na telesni, duševni in duhovni ravni.
- Približati otrokom svet glasbe na kar najbolj navdušujoč način.
- Razvoj emocionalnih, socialnih in intelektualnih sposobnosti skozi učenje instrumenta.
- Spodbujanje razvoja k socialni zrelosti posameznika.
- Razvijanje zdravo razumskega mišljenja.
- Razvijanje discipline v mišljenju.
- Razvijanje sposobnosti poustvarjanja glasbe.
- Razvijanje sposobnosti sodelovalnega učenja in prizadevanja za doseganje skupnih ciljev.
- Prepoznavanje in odpravljanje otrokovih razvojnih šibkosti.
- Spodbujanje in razvijanje zaupanja v lastne sposobnosti.

2. Trajanje izobraževanja

V programu waldorfske glasbene šole bodo poučevani naslednji inštrumenti:

- godala: violina, viola, violončelo in kontrabas
- pihala: flavta, oboa, klarinet, fagot, saksofon
- trobila in tolkala: rog, trobenta, pozavna in tolkala
- instrumenti s tipkami: klavir, harmonika
- brenkala: kitara
- kljunasta flavta
- petje

Obseg izvajanja bo usklajen s kadrovskimi in prostorskimi zmogljivostmi.

Izobraževanje v programu waldorfska glasbena šola traja 4, 6 oziroma 8 let in sicer:

Trajanje izobraževanja – število let										
Zap. št.	Predmet	Šifra	Nižja stopnja			Višja stopnja	Skupaj	Priporočljiva starost		Opomba
			1.obd	2.obd	sk			Spodnja	Zgornja	
1.	Klavir	kla	2	4	6	2	8	7	9	
2.	Harmonika	ham	2	4	6	2	8	7	9	
3.	Violina	vio	2	4	6	2	8	7	9	
4.	Violončelo	vlc	2	4	6	2	8	7	9	
5.	Kitara	kit	2	4	6	2	8	8	10	
6.	Kljunasta flavta	kfl	2	4	6	2	8	7	9	
7.	Viola	vla		4	4	2	6	11	13	Predznanje 4. razredov violine
8.	Kontrabas	kob		4	4	2	6	11	18	
9.	Flavta	fla		4	4	2	6	10	12	
10.	Oboa	obo		4	4	2	6	10	12	
11.	Klarinet	klt		4	4	2	6	10	12	
12.	Fagot	fag		4	4	2	6	10,12	18	Otroški fagot-10 fagot-12let
13.	Saksofon	sax		4	4	2	6	10	12	
14.	Rog	rog		4	4	2	6	9	11	
15.	Trobenta	trp		4	4	2	6	9	11	
16.	Pozavna	poz		4	4	2	6	9	11,18	Altovska pozavna-9let pozavna-11let
17.	Tolkala	tol		4	4	2	6	9	18	
18.	Petje	pet		4	4	2	6	17,18	24	Ženske-17let Moški – 18 let

3. Obvezni načini preverjanja in ocenjevanja znanja

Na waldorfski glasbeni šoli se napredek in dosežek učenca ocenjuje opisno. Iz opisnega pričevala je razvidno izpolnjevanje predpisanih standardov za posamezni razred. Učenci prejmejo opisno pričevalo na koncu vsakega razreda oziroma stopnje.

Znanje učencev se preverja pri pouku in nastopih, ocenjuje pa pri izpitih, ki jih učenci opravljajo praviloma ob koncu pouka individualno in skupinsko v sestavih. Izpitne roke določa vsakokratni letni delovni načrt zavoda Waldorfska šola Ljubljana.

V primeru, da se želi učenec prepisati na drugo glasbeno šolo, lahko waldorfska glasbena šola na željo učenca oziroma njegovih staršev ali druge glasbene šole pretvori opisne ocene v številčne.

4. Pogoji za vključitev

Zakon o glasbenih šolah v 25. členu zasebnim glasbenim šolam omogoča, da sprejemne pogoje za vpis oblikujejo samostojno, oziroma na podlagi svojih ciljev in principov dela.

V waldorfsko glasbeno šolo se lahko vpišejo učenci in dijaki, ki obiskujejo waldorfsko osnovno ali srednjo šolo. Pogoji za vključitev izhajajo iz ciljev in nalog waldorfske pedagogike in waldorfske glasbene šole, ki pojmujeta, da je glasbena pismenost izredno pomembna za otrokov vsestranski in skladni razvoj. Zato razen interesa in osnovne fizične sposobnosti ter zdravstvenega stanja ni drugih vpisnih pogojev. Glede na to, da imajo vsi učenci pred vpisom v waldorfsko glasbeno šolo izkušnjo igranja instrumenta, je vpis podprt z notranjo motivacijo otroka.

Šola vpisuje učence k posameznim instrumentom v skladu s kadrovskimi in prostorskimi možnostmi.

5. Pogoji za napredovanje in dokončanje izobraževanja

Učenci v prvem obdobju programa waldorfska glasbena šola napredujejo v naslednji razred ne glede na dosežene ocene pri posameznem predmetu, v drugem obdobju nižje stopnje oziroma na nižji stopnji, če se ta ne deli na obdobja, in učenci na višji stopnji pa napredujejo v naslednji razred pri posameznem predmetu, če so ob koncu leta pozitivno ocenjeni.

Zelo nadarjeni učenci lahko hitreje napredujejo.

Učenec zaključi izobraževanje, ko uspešno konča nižjo oziroma višjo stopnjo waldorfske glasbene šole. Po končanem programu waldorfska glasbena šola lahko učenci nadaljujejo izobraževanje na umetniški gimnaziji, smer glasba, in sicer v skladu s pogoji, ki jih določa program umetniške gimnazije.

6. Kadri

V programu waldorfska glasbena šola poučujejo strokovni kadri z izobrazbo v skladu z Odredbo o smeri strokovne izobrazbe, ki jo morajo imeti učitelji, korepetitorji in knjižničarji v glasbenih šolah. Poleg tega morajo imeti opravljeno tudi waldorfsko specializacijo oziroma morajo biti vključeni v program za pridobitev waldorfske specializacije.

B POSEBNI DEL

1. Predmetnik

- a) Orkestrski instrumenti in petje
- Godala: violina, viola, violončelo in kontrabas
  - Pihala: flavta, oboa, klarinet, fagot, saksofon
  - Trobila in tolkala: rog, trobenta, pozavna in tolkala
  - Petje
- b) Drugi instrumenti
- Instrumenti s tipkami: klavir, harmonika
  - Brenkala: kitara

Predmetnik vključuje tudi predmete Nauk o glasbi, Solfeggio, Orkester in Komorna igra.

GODALA: VIOLINA, VIOLA, VIOLONČELO IN KONTRABAS

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Violina	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	7 – 9 let
1	Violončelo	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	7 – 9 let
2	Nauk o glasbi	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Orkester					3 (2)				
5	Komorna igra					1				

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
				1	2	3	4	5	6	
1	Viola			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	11 – 13 let in predznanje 4 razredov violine
1	Kontrabas			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	11 – 18 let
2	Nauk o glasbi			2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Orkester						2 (3)			
5	Komorna igra							1		

PIHALA: FLAVTA, OBOA, KLARINET, FAGOT IN SAKSOFON

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
				1	2	3	4	5	6	
1	Flavta			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	10 – 12 let
1	Oboa			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	10 – 12 let
1	Klarinet			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	10 – 12 let
1	Fagot			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	10 let – otroški fagot, 12-18 let fagot
1	Saksofon			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	10 - 12 let
2	Nauk o glasbi			2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Orkester						3 (2)			
5	Komorna igra							1		

TROBILA IN TOLKALA: ROG, TROBENTA, POZAVNA TER TOLKALA

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
				1	2	3	4	5	6	
1	Rog			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	9 – 11 let
1	Trobenta			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	9 – 12 let
1	Pozavnat			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	9 let – alt. pozavna, 11 – 18 let
1	Tolkala			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	9 – 18 let
2	Nauk o glasbi			2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Orkester						3 (2)			
5	Komorna igra							1		

INSTRUMENTI S TIPKAMI: KLAVIR IN HARMONIKA

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Klavir	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	7 – 9 let
1	Harmonika	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	7 – 9 let
2	Nauk o glasbi	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Orkester						2			harmonikarski
5	Komorna igra							1		

BRENKALA: KITARA

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Kitara	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	8 – 10 let
2	Nauk o glasbi	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Komorna igra						1			

KLJUNASTA FLAVTA

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	Kljunasta flavta	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	7 – 9 let
2	Nauk o glasbi	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Komorna igra						1			

PETJE

	Predmeti - Stopnja, razred in št. ur na teden	Nižja stopnja				Višja stopnja		Opomba		(Priporočljiva starost)
				1	2	3	4	5	6	
1	Petje			1,33	1,33	1,33	1,33	2	2	17–24 let ženske 18–24 moški
2	Nauk o glasbi			2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)	2(1,33)			
3	Solfeggio							2 (1,33)	2 (1,33)	
4	Komorna igra						1			

Obseg ur posameznega instrumenta oziroma drugih predmetov je enak obsegu ur predpisanih za javne glasbene šole.

2. Tedenska obveznost učencev

Na nižji stopnji waldorfske glasbene šole je tedenska obveznost učencev lahko največ 8 šolskih ur v glasbenem programu, če glasbeni program določa dve vzgojno-izobraževalni obdobji, pa v prvem največ 4 šolske ure, v drugem pa največ 8 šolskih ur.

Na višji stopnji waldorfske glasbene šole je tedenska obveznost učencev lahko največ 9 šolskih ur.

Učna ura individualnega pouka traja 20, 30 oziroma 45 minut, ura skupnega pouka pa 45 oziroma 60 minut.

3. Izvajanje pouka

Pouk instrumentov in petja poteka dvakrat tedensko, pouk drugih predmetov pa enkrat tedensko.

Za zelo nadarjene in uspešne učence se lahko od drugega razreda dalje organizira dodatni pouk kot dodatna individualna oziroma skupinska ura pouka.

4. Splošni cilji predmeta

Splošni cilji predmetov v waldorfski glasbeni šoli ne odstopajo od splošnih ciljev predmetov v javni glasbeni šoli, vključujejo pa specifičnost waldorfskega pristopa.

Spodaj naštetih splošnih ciljev so skupni poučevanju vseh instrumentov, predmetom komorne glasbe in orkestra ter nauka o glasbi in solfeggia.

a) Igranje instrumenta

UČENCI:

- Razvijajo interes za spoznavanje instrumenta in igranja nanj.
- Oblikujejo svojo osebnost.
- Se učijo dihanja z glasbo.
- Razvijajo glasbeno predstavo, melodični, harmonični in ritmični posluš in glasbeni spomin.
- Si razvijajo motorične in izvajalske spretnosti, usklajenost giba in dihanja ter veščine igranja na inštrumentu.
- Razvijajo vztrajnost, samonadzor, odgovornost in delovne navade.
- S svojim sodelovanjem v okviru ur glasbene vzgoje v waldorfski šoli doprinesejo k kvaliteti poustvarjanja glasbe v okviru ur rednega pouka.
- Obogatijo dejavnosti, ki so del programa waldorfske osnovne šole (dramske igre, šolski prazniki, koncerti)
- Omogočajo in negujejo skupinsko muziciranje ter interes za vključevanje v ljubiteljske

ansamble in orkestre.

- Berejo notni zapis samostojno, z razumevanjem.
- Se usposabljaajo za samostojno glasbeno delovanje (ustvarjanje in izvajanje lastnih glasbenih del).
- Razvijajo veščino zbranosti.
- Dobijo možnost razvijanja umetniškega izražanja pri javnem nastopanju.
- Si oblikujejo odnos do glasbe in s tem do splošne glasbene kulture.
- Se usmerjajo in pridobivajo znanja za nadaljnje glasbeno izobraževanje in profesionalne poklice.

b) Komorna glasba in orkester

UČENCI

- Se navajajo in prilagajajo načinom dela v komorni skupini ter večji skupini – orkestru.
- Spoznavajo komorno in orkestrsko literaturo, ustrezno znanju in poustvarjalnim sposobnostim.
- Se navajajo na samokontrolo, nadzor zvoka in poslušanja soigralca/-ev, ter na glasbeno interakcijo.
- Razvijajo čut in smisel za vzajemno delo, delovno disciplino in odgovornost.
- Razvijajo in poglobljajo občutek do sozvočja ter analitično obvladovanje notnega besedila.

c) Nauk o glasbi in solfeggio

UČENCI

- Razvijajo in poglobljajo glasbeni posluh (ritmični, melodični in harmonski).
- Glasbeno se opismenjujejo in spoznajo temeljne zakonitosti.
- Razvijajo sposobnost pozornega poslušanja in doživljanja glasbe.
- Spoznavajo glasbeno literaturo in zakonitosti estetskega oblikovanja čez vsa umetnostna obdobja.

- Nadgrajujejo in medpredmetno povezujejo usvojena glasbena znanja.
- Sodelujejo v oblikah individualnega in skupinskega muziciranja.
- V skladu s svojimi zmožnostmi in pridobljenimi znanji ustvarjajo lastne glasbene vsebine.
- Spoznavajo osnove glasbenega oblikovanja.
- Se navajajo na sodobno glasbeno tehnologijo.

5. Učni načrti

Učni načrti posameznih instrumentov in petja, orkestrske in komorne igre, nauka o glasbi ter solfeggia v waldorfski glasbeni šoli v operativnih ciljih predmeta, dejavnostih in vsebinah ne odstopajo od javnega učnega načrta. Učencem zato tudi omogočajo doseganje minimalnih standardov znanj oziroma zagotavljajo primerljive izobrazbene standarde in jim omogočajo vključevanje v nadaljnje izobraževanje.

V programu waldorfske glasbene šole se lahko uporablja enako glasbeno literaturo, kot jo navaja program javne glasbene šole, saj le-ta vključuje univerzalna glasbena dela primerna za posamezni razred. Seveda pa lahko učitelji v waldorfski glasbeni šoli tako kot lahko učitelji v javni glasbeni šoli posegajo tudi po drugi glasbeni literaturi, kar je del učiteljeve strokovne avtonomije.

6. Didaktična načela za delo v waldorfski glasbeni šoli

Izhodišče za delo z učenci v waldorfski glasbeni šoli predstavlja dejstvo, da se vanjo vključujejo učenci, ki obiskujejo waldorfsko osnovno šolo. Učitelji, ki poučujejo v waldorfski glasbeni šoli so del strokovnega kolektiva celotnega zavoda. Zato poznajo program in proces učenja pri rednem pouku, hkrati pa poznajo in spremljajo delo učenca tudi v okviru razreda. To jim omogoča, da si ustvarijo celostno sliko učenca, kar jim pomaga pri delu z njim.

Zaradi enotnosti v pristopu k poučevanju med waldorfsko osnovno šolo in waldorfsko glasbeno šolo je nujno, da imajo učitelji, ki poučujejo na waldorfski glasbeni šoli znanja, ki jim omogočajo poučevati igranje na instrument in nauk o glasbi v skladu z waldorfskimi načeli. Osnova poučevanja v waldorfski šoli izhaja iz dejstva, da se otrokovo dojetje sveta in sebe v odraščanju kvalitativno spreminja.

Otrok do osmega oziroma devetega leta starosti intenzivno živi s svetom okoli sebe prek svoje volje in ga sprejme za svojega s posnemanjem. Dobro vodenja otroka v prvih sedmih letih povzroči velik razcvet njegove domišljije in razvije sposobnost ustvarjanja notranjih podob, ki postanejo osnova za razumevanje sveta po sedmem letu starosti.

Učenec svet dojema na podlagi slikovitega mišljenja, zato morajo učitelji, ki poučujejo v waldorfski glasbeni šoli, razviti razumevanje in sposobnosti za posredovanje znanj in spoznanj na način, ki omogoča razvijanje notranjih predstav. Na ta način si bo učenec lahko ustvaril živo sliko o svetu in njegovih zakonitostih. Učenje instrumenta in nauka o glasbi je podano tako, da učenec nove veščine in znanja osvoji multisenzorno, torej prek čutenja in doživljanja. Znanje pridobljeno na tak način je živo, odprto za nadgradnjo in poglobljanje in ni omejeno na abstraktne definicije.

Zaradi specifičnih značilnosti otrokovega odnosa do sveta v starosti, ko se praviloma začne učenje instrumenta, waldorfska pedagogika namenja posebno pozornost uvajanju v svet glasbil in glasbenih zakonitosti.

a) Petje

Uvod v začetek igranja kateregakoli instrumenta in nauka o glasbi predstavlja petje. Zato poučevanje instrumenta in nauka o glasbi vključuje tudi petje starosti primernih pesmi. Učenci se pesmice učijo zapeti na pamet in si pri tem razvijajo glasbeni spomin ter se učijo fraziranja. Dihanje, ki izhaja iz oblikovanja glasbenih fraz pri petju, učencu pomaga pri razumevanju in oblikovanju glasbenih fraz pri igranju instrumenta. V glasbeni literaturi, ki se uporablja na začetku, je pogosto prisotna pentatonika. Prve skladbe, ki jih učenci zaigrajo na instrument ali zapišejo v notnem zapisu znajo pred tem samostojno ali v skupini zapeti.

b) Posnemanje

Začetek učenja tehnike igranja instrumenta temelji na posnemanju. Učitelj instrumenta z demonstracijo učencu pokaže pravilno držo, pravičen kontakt z instrumentom, ustvarjanje zelenega zvoka. Pri razvijanju tehničnih spretnosti prstov (hitrost, gibljivost, občutljivost,...) se učitelj poslužuje različnih prstnih iger. Učenčevo tehniko oblikujemo skozi igro in sliko.

Primer:

pravilna drža telesa pri igranju violine – Učitelj pomaga učencu doseči pravilno držo telesa tako, da mu poda sliko drevesa - »telo je drevo, noge so korenine drevesa, roke so krošnja«, gibanje telesa v drži za igranje instrumenta pa lahko primerjamo z drevesom, ki niha v vetru.

različne tehnike lokovanja lahko ponazorimo z gibanjem oziroma hojo različnih živali (poudarjena hoja medveda, plavanje ribe, ...).

Skozi take in podobne slike in doživetja se otrok zlahka poveže z instrumentom in hitreje pride do zelene zvočne barve. Pri začetnem igranju na instrument je zvok zelo lahek in svetel, šele z nadaljnjim uvajanjem v tehniko igranja in učenčevim zorenjem postaja zvok bolj zgoščen, izrazit in tudi bolj oblikovan.

S prehajanjem v višje razrede waldorfske glasbene šole, ko se v učencih že razvijajo sposobnosti abstraktnega mišljenja, pa postane poučevanje bolj intelektualno.

c) Kvintno razpoloženje

Delo z učenci v waldorfski devetletki upošteva dejstvo, da otrok do 8. oziroma 9. leta starosti živi v notranjem vzdušju, ki ga je Steiner poimenoval kvintno razpoloženje. Kvinta je interval, ki omogoča neskončno različnih možnosti v ustvarjanju. Kvintno razpoloženje preveva melodije napisane v pentatoniki. Pentatonična lestvica je odprta in omogoča razvoj skladbe na različne možne načine. Zaključek skladb napisanih v pentatonični lestvici ne daje občutka konca, temveč otroku omogoča nadaljnje podoživljanje. Zato so take skladbe močno prisotne ob uvajanju učenja igranja instrumenta. Preko muziciranja v pentatoniki, učenec razvija razumevanje celih tonov, ko pa je dovolj prebujen pa preko znanih pesmic, ki jih prej zapoje, uvajamo tudi poltone.

Seveda pa velja, da zelo nadarjenih otrok ne smemo zadrževati predolgo na neki stopnji razvoja.

V nadaljnem poteku izobraževanja je večji poudarek dan oblikovanju instrumentalističnih spretnosti in veščin učenca. Ves čas pa je potrebno paziti, da je tehnična zahtevnost skladb v skladu z emocionalno in socialno dojemljivostjo otroka. Na to je potrebno še posebej paziti pri zelo nadarjenih učencih.

d) Ustvarjanje notranjih predstav

S prispodobami in imaginativnimi slikami učitelj ustvari živo, dinamično in učenčevi starosti primerno učenje. To načelo upošteva učitelj instrumenta, ko učenca uči pravilne drže in tehnike igranja, še posebej pa se ga upošteva pri nauku o glasbi.

Višino tonov, njihovo kvaliteto in trajanje učitelj nauka o glasbi ponazori slikovito. V pravljичnem kraljestvu tonov ima vsak ton svojo mesto in vlogo. Učitelj sebe vidi kot sooblikovalca v otroški domišljiji. Ključ do tega kraljestva so gibljive, žive, organske slike, ki omogočajo tovrstno povezavo. Glasbene zakonitosti ponazarjamo z gibanjem ter različnimi otroškimi igrkami.

Skladbe, ki jih učenec zna zapeti in se jih je prek posnemanja naučil zaigrati, predstavljajo osnovo za uvajanje notnega zapisa. Učenec se torej sreča z notnim zapisom posamezne skladbe šele potem, ko se jo je s posnemanjem naučil zaigrati. Notni zapis tako učencu predstavlja vizualno podobo posameznih tonov, njihovega trajanja, intervalov in dinamike. Prehod na učenje novih skladb prek notnega zapisa je postopen. Tako glasbeno opismenjevanje v okviru nauka o glasbi poteka na povsem enak način, kot v waldorfskih šolah poteka učenje pisanja in branja.

e) Doživljajsko poučevanje

Pri poučevanju waldorfska pedagogika upošteva tudi dejstvo, da se učenec z učno snovjo lažje poveže in jo ponotrani, če se z njo sreča na različne načine. Učenec mora imeti priložnost z učno snovjo vzpostaviti notranje osebne odnose in jo izkusiti prek različnih čutov – preko sluha, vida, gibanja. Glasbene zakonitosti učitelj poveže v smiselno zgodbo, ki jo lahko učenci tudi narišejo ali celo odigrajo. K poučevanju ritmov pristopamo s korakanjem, ploskanjem in skakanjem, govorom oziroma ritmiziranjem besedil, saj sta pri mlajših učencih govor in petje močno povezana.

Ta princip poučevanja upoštevajo tako učitelji instrumenta kot učitelji nauka o glasbi.

f) Ustvarjanje

V waldorfski glasbeni šoli učitelj že zelo kmalu spodbudi učenca, da začne ustvarjati preproste in kratke melodije. Učitelj učenca spodbuja k igranju na enem ali največ treh različnih tonih, ki imajo različne dolžine in različne ritme. Ob tem učitelj na svojem instrumentu spremlja učenca v kvintnem intervalu, kar dopolni učenčevo muziciranje in omogoči nastanek polno veljavne skladbe. Takšno sodelovanje učitelja z učencem pri slednjem razvije občutek varnosti in mu da veselje za nadaljnje učenje.

Učitelj lahko učencu pove pravljico ali pesem, učenec pa si za vsak verz ali del besedila izmisli svojo melodijo, ki jo učitelj zapiše z notami. Učenec poskuša melodijo večkrat ponoviti po spominu, če pa mu to ne uspe, mu s pomočjo not pomaga učitelj. Prednost takšnega učenja je v tem, da si učenec s pomočjo pravljice, s katero si je lahko ustvaril notranje slike, melodijo lažje zapomni in mu tudi dlje časa ostane v spominu.

g) Improvizacija

Ko učenec osvoji igranje instrumenta do neke samostojnosti, ga učitelj začne spodbujati k improvizaciji. S tem se učencu omogoči dodatno odkrivanje zmožnosti instrumenta in povezovanja z njim ter razumevanje zakonitosti glasbe. Pri tem učitelj z refleksijo in s pomočjo vprašanj učencu pomaga k bolj zavestnemu poslušanju in igranju na instrument.

h) Sodelovanje

Waldorfske šole v svojem bistvu predstavljajo socialni organizem, v katerem se vsi vključeni drug od druge učijo in drug ob drugem rastejo. Zato je sodelovanje in sodelovalno učenje ena izmed pomembnejših komponent pedagoškega procesa.

S sodelovalnim učenjem waldorfska glasbena šola pričinja zelo zgodaj. Najprej s prisostvovanjem učencev pri urah vrstnikov in pri urah starejših učencev. Pri tem se

razvija občudovanje in spoštovanje za napredek drugega ter motivacija za lastno delo. Ob tem učenci razvijajo sposobnost poslušanja, pozitivno kritičnost do lastnega in tujega napredka in samozaupanje. Posebnega pomena je sodelovanje starejših učencev z mlajšimi, kar zelo pozitivno vpliva tako na razvoj motivacije starejšega kot tudi mlajšega učenca. Poleg tega ima učenec priložnost doživeti napredek in proces učenja vrstnika ter skupno približevanje glasbenim ciljem in ni zgolj postavljen pred dodelano glasbeno izvedbo učitelja. Zelo kmalu pa učenci začnejo tudi muzicirati v manjših skupinah. V skupini se počuti učenec močnejši, samozavestnejši. Pri igranju v skupini učenec že zgodaj zasliši ali je njegovo igranje povsem pravilno ali pa se mu je morda vtihotapila kakšna napaka. Učitelj mu nato pomaga odpraviti težave. Naloge pri delu v skupini so porazdeljene in vsak učenec prispeva delček, ki ustvari končno podobo skladbe. Poleg tega se v skupini razvije bolj zagnano delovno vzdušje.

Zametki komorne in orkesterske igre so torej postavljeni že v zgodnji začetek poučevanja instrumenta. Iz tega se postopno razvije skupno muziciranje, najprej unisono, nato v kanonu, to pa se razvije v dvo- ali troglasje.

Poleg tega so učenci, ki obiskujejo v waldorfsko glasbeno šolo pogosto vključeni v različne projekte razreda in šole. V prvi vrsti so to razredne gledališke igre (od pravljič v 1. razredu osnovne šole do dramskih del svetovnih avtorjev v višjih razredih), kjer ti učenci prevzamejo glasbeno spremljavo. Nastopajo na šolskih praznikih in drugih različnih internih ali javnih prireditvah zavoda. Vsi učenci waldorfske glasbene šole imajo tako veliko priložnosti, da javno pokažejo svoje znanje, kar predstavlja pomembno motivacijo za nadaljnje delo.

Pri izvajanju večjih projektov lahko sodelujejo tudi bivši dijaki šole (sedaj že dijaki srednje glasbene šole in študentje visokih šol za glasbo), učitelji in starši, med katerimi so tudi profesionalni glasbeniki.

i) Povezava s programom waldorfske osnovne šole

Kurikulum waldorfske osnovne šole vključuje vrsto dejavnosti, ki zunaj ur predmeta glasba, razvijajo glasbene sposobnosti učencev in njihov odnos do glasbe oziroma potrebo po njej:

- ritmični del glavne ure
- igranje piščali in klunaste flavte
- evritmija

- Ritmični del glavne ure

Učenci v okviru ritmičnega dela glavne ure, katerega dolžina je odvisna od starosti otrok (pri mlajših do 30 minut, pri starejših manj) izvajajo različne ritmične vaje in pojejo. Pri ritmičnih vajah v hoji ali s ploskanjem vadijo različne ritme, se učijo ločevati med dolgim in kratkim, poudarjenim in nepoudarjenim, hitrim in počasnim, glasnim in tihim. Vaje lahko potekajo ob petih ali govorjenih besedilih. V tem delu učenci osvojijo obsežen

program različnih pesmi, ki jih sprva pojejo enoglasno, kasneje v kanonu in večglasju. Te pesmi lahko spremljajo tudi z orffovimi instrumenti.

Ritmični del poteka vsak dan.

- Igranje piščali in kljunaste flavte

V waldorfski osnovni šoli vsi učenci 1., 2. in 3. razreda devetletke igrajo pentatotične piščali, nato pa na kljunasto flavto. V nižjih razredih učenje poteka prek posnemanja, ko učitelj pred celotnim razredom demonstrira igranje posamezne skladbe. Učenci se melodije, ki jih bodo igrali, najprej naučijo zapeti. Prstne igra pa pomagajo pri razvijanju gibljivosti prstov in doseganju zelene prstne motorike.

Učenci igrajo na blok flavto vsak dan v okviru glavne ure.

- Evritmija

Ko človek sliši izgovorjeno besedo ali glasbo, je nagovorjen njegovo telesno in duševno gibanje. Ko človek sam govori ali ustvarja oziroma poustvarja glasbo, postane njegovo notranje bit gibalno aktivna. Rudolf Steiner je posebej izpostavil to notranje gibanje, katerega posledica je navzven slišen govor ali glasba. Na osnovi teh zaznav je oblikoval jezik gibov, ki jih človek oblikuje s celim telesom. Poimenoval ga je »vidni govor« oziroma »vidna glasba«.

Tako je evritmija artikulacija skozi gibe telesa in kretnje rok. Je jezik gibanja s samosvojo abecedo. Predstavlja izgovorjene glasove – soglasnike in samoglasnike, tone glasbenih lestvic in intervale. Posедуje lastne zakone, vključujoč celoto kretenj, skozi katere izrazi tudi razpoloženje duše, barve in paleto odtenkov razmišljanja, čutenja in hotenja. Evritmija usklajuje in povezuje elemente koreografije in gibanja v prostoru s posameznimi toni ali glasovi v fraze oziroma stavke, melodične motive, teme ter različne glasbene oblike.

Evritmija uči učence gibanja na podlagi tonov in intervalov (razpoloženje dura in mola), oblikovanih v forme v prostoru, kar pomeni vizualizacijo glasbenih del v prostoru. Pri tem se učenci srečujejo z ritmom in taktom v govorjenju in v glasbi ter zaradi tega razvijajo pristen in neposreden odnos z melodijsko in ritmično, kar je priprava za glasbeno interakcijo. Ob tem učenci razvijejo čut za različne ritme in bolj subtilno zaznavajo različna glasbena razpoloženja.

S pomočjo evritmije tako učenci razvijajo občutljivost za doživljanje, dožemanje in interpretacijo glasbe. Ure evritmije potekajo vedno ob spremljavi korepetitorja, torej ob živi glasbi (klavir, violina; lira in orffovi instrumenti v nižjih razredih). Umetniško delo, ki na tako vodenih urah zaživi skozi koreografije ob instrumentalni glasbi, izkustveno pogloblja estetsko vrednotenje glasbe.

Evritmija zahteva spoštovanje določenih pravil, kar vpliva na razvoj discipline in zbranosti pri poučevanju instrumenta.

Vse zgoraj opisane dejavnosti tako pomenijo močno prisotnost glasbenih aktivnosti že v osnovnem pedagoškem procesu waldorfske šole. Zaradi tega se glasbeno lahko prebudi tudi v tistih učencih, ki sprva ne kažejo glasbene prebujenosti

ZAKLJUČEK

Aktivna prežetost z glasbeno stvarino, izkušnja z izvajanjem, postopno zbujanje glasbenih načel in zakonitosti ter pristopanje k osnovam znanja, ki temelji na neposredni izkušnji, so glavni temelji poučevanja instrumenta in nauka o glasbi na waldorfski glasbeni šoli.

Waldorfske šole si prizadevajo, da glasba ne bi bila le učni predmet ampak stanje duha, zato predstavlja waldorfska glasbena šola, ki deluje v okviru posameznega waldorfskega zavoda logično in smiselno dopolnilo v skladu s splošnimi cilji in nalogami waldorfske pedagogike.

Program waldorfske glasbene šole so pripravili:

- Felicia Birkenmeier, prof. violine, waldorfska specializacija
- Marina Čado, prof. violine, waldorfska specializacija
- Ana Josimovska, prof. klavirja, waldorfska specializacija
- Marko Brdnik, prof. harmonike
- Eva Jurgec, prof. oboe
- Branka Strmole Ukmar, prof. pedagogike, waldorfska specializacija